

Letnik IV.

Št. 2.

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih ☉ 13. septembra 1917

Naše čete na kraškem bojišču. Nabiranje vode-deževnice v posode.

Mati in hči.

(Konec prih.)

Povest z nepotrebnim uvodom.
Spisal I. Mohorov.

redpoldne je bilo, v Kranju je bilo, v tisti ozki ulici za cerkvijo, ko je ustavila skromna gorenjska ženica rejeno meščanko:

»Bog daj dobro, gospa!»

Ženica je govorila zelo glasno. Pa ne, da bi bila gluha. V tisti vasi, kjer je bila doma, so vsi ljudje glasno govorili, kar po pravilih vzročnosti gotovo ni bilo brez vzroka. In res se mi je posrečilo odkriti celo dvoje vzrokov, katera hočem predložiti v presojo, kateri da je tehtnejši in trdnejši. Slišal sem namreč, da ljudje v Glasni vasi zato tako kričijo, ker jim je sezidal prebrisan mestni fabrikant za vasjo mlinski slap, ki tako bobni, da ljudje morajo vpiti, če se hočejo razumeti. Slišal pa sem tudi, da je to vse res, da pa vaščani že od pamtiveka kričijo, kar seveda strogo logično dokazuje, da o nemu vpitju ni vzrok omenjeni slap. V prilog tej zadnji vesti moram še pripomniti, da je vaščanstvo omenjene vasi razdeljeno v dvoje strank.

Prva — »levica« — zastopa odločno mnenje, da je treba cerkveni zvonik dvigniti, češ, da visijo zvonovi prenizko in da je že čas, da pojo malo višje — v zraku namreč: »Razumeti se hočemo brez vpitja!« je geslo te reakcionarne stranke, kateri se konservativna »desnica«, v načinu slavnega Bismarkovega protivnika v parlamentu, roga, da zvonik dvigati ne gre, naj gospodje na levici lepo molče, ker jim

le parlamentarnem delu — izraz toplo priporočamo mesto predomače besede »prepir« — parlamentarno se vežbajočih gori omenjenih strank.

»Bog daj dobro, gospa,« je tedaj zelo glasno pozdravila žena iz Glasne vasi debelo meščanko.

»Gluha je,« so mislili meščanska mati, pa so zato tudi zakričali:

»Bog daj, Bog daj!«

»Naj bojo, naj, tako prijazni, pa mi povedo, kje bi našla tisto Mlinarjevo iz Glasne vasi. Tisto Mlinarjevo, vejo, nekam vaše postave bo, če se je kaj poredila, pa na trgu prodaja, vejo!«

Meščanska mati so se gibko zazibali v svojem obilnem premeru in odvrnili:

»Kaj mene briga Mlinarjeva! Jaz je že ne poznam!«

»I, no, tista, ki moja Tončka pri njej služi.«

»Vaša Tončka, kdo pa ste vi?«

Italijanski vojaki se krepčajo z vodo iz soda. S pitno vodo je za vojaštvo na Krasu sploh mnogo težav.

»Pušavčeva mati sem. Za koga vam bo neki to. Bi mi rajši povedali za Mlinarjevo.«

»Jaz nobene Mlinarjeve ne poznam!« je zopet zazibala telesno os meščanka. Pušavčeva mati pa so rekli dokaj manj vljudno:

»Pa morda nisi iz mesta?«

»Koga ne bom iz mesta!« se je razljutila meščanka. »Glejte jo no, kmetico!«

»I, no,« je opravičevala svojo naglost Pušavčeva mati, »če pa ne veste niti za Mlinarjevo!«

Očitek, da ne ve za Mlinarjevo, je

meščansko mater zopet razgrel in ljuto je vrgla svojo ogorčenost Pušavčevi materi v obraz:

»Vi, zakaj pa tako vpijete! Saj nisem gluha.«

»Zakaj pa oni vpijejo,« je odvrnila Pušavčeva mati vljudno, »saj tudi jaz nisem gluha.«

Tedaj se je meščanka okrenila in stopila par korakov, potem pa se je zopet obrnila in rekla:

»Če ste vi Pušavčeva mati, potem sem jaz Mlinarjeva! Kričati pa ni treba!«

»Glej no,« so se zdaj brez vse vljudnosti razveselili Pušavčeva mati, »sem rekla, da si, pa nisi hotela biti! Glej no, pa si. Seveda si. Pa gospa, pa debela.«

In stopila je k meščanki in ji stisnila roko.

»Tončko sem prišla obiskat, Tončko.«

Meščanka — nekdanja Mlinarjeva iz Glasne vasi — je znala krotiti glas svojega srca in je rekla mirno:

»Pušavčeva mati! Na cesti se vrabci razgovarjajo, medve se bova doma!«

Tako je našla Pušavčeva mati Mlinarjevo in vstopila pri njej v dom. Pa se je zelo začudila, ko je ugledala mesto Tončke za štedilnikom čisto tujo deklo. V istem hipu je rekla Mlinarjeva:

»Eno vam pa povem, Pušavčeva mati! Tončke ni več pri meni!«

Pušavčeva mati so hoteli nekaj vprašati, ali glas jim je zamrl v grlu in onemogli so omahnili na stol.

Da Pušavčevo mater še bolj oplašči, je začela Mlinarjeva ogorčeno propoved o mladih, nehvaležnih ljudeh, ali skušala

Vabilo na naročbo.

Ilustrirani Glasnik

prične s septembrom nov letnik. Vabimo vse svoje naročnike, da hitro dopošljejo naročnino 8 K za prihodnji letnik. Obračamo se pa tudi do drugih Slovencev, da se zglase z 8 K kot novi naročniki.

Ilustrirani Glasnik je najcenejši in najboljši slovenski list s slikami. Za novi letnik imamo pripravljenih mnogo krajših in več daljših zanimivih povesti; tudi slik bo raznovrstnih na razpolago.

Vkljub vedno višjim tiskarskim stroškom ostanemo i za to leto pri dosednji nizki naročnini, da si lažje vsakdo naš list naroči.

Uprava Ilustr. Glasnika.

Prodiralni oddelki italijanske pehote. Vojaki nosijo za kritje posebne oklopne ščite, ki jim varujejo skoro celo telo pred kroglami; pripravnji so tudi za obrambo ležé.

tedaj ne bo treba ni kričati ni ne razumeti in bodo zvonovi peli, kakor so peli od turških časov pa do Antikrista, če Bog da! Prijatelj psiholog me je opozoril — za kar se mu tempotem najprisrčneje zahvaljujem —, da li ne bi šlo iskati gori omenjeni glasni razvadi vzroka v tem-

biti vsaj toliko usmiljena, da grešnice ni imenovala. Tako nekako je menda rekla:

»Vaša vaška dekleta so zanič. Še na mizo ni znala prinesiti juhe, pa pomivati sem morala zanjo. Brez zamere, Pušavčeva mati, ni da bi vam očitala, ali res je le res. Tri tedne sem jo morala učiti, kako se v štedilniku zakuri. Pa veste, kaj mi stori? S petrolejem mi je šla kuriti, oh, moj Bog, da sem se tako ustrašila. Saj bi jo bila dala kar v stran, pa sem potrpehla, ker je bila domača. Pa sem dobila lepo plačilo, prav res.«

Mlinarjeva je za hip prestala, videč, da Pušavčeva mati komaj že požirajo bridke praške. Tem živahneje pa je nadaljevala nato:

»Za dobroto, da sem jo oblekla in zredila in naučila gospodinjiti, gre in pravi, da ima premalo plače, pa da gre rajši v Ljubljano. Naj le gre, sem rekla, pa še menila se nisem več zanjo —«

Videča, da je spravila Pušavčevo mater v jok, je prestala. Pušavčevi materi pa se je izvil prav od srca sramu in bolesti poln vzdih:

»Kaj takega da je naredila, kaj takega!« In s suhim, pegastimi rokami si je obrisala solze, ki so ji polzele v rahle gube čez lice. Nekaj hipov je motrila Mlinarjeva mirno ženo, nato pa je dejala:

»Saj ne rečem da je dekletu popačeno. Bog vari. Mati, to je pa tudi res. Še zdaj bi bila pri meni, da ni drugih zijal okoli. Ta so jo spravila. Oh, kadar začnejo. Pa zlasti tista Žirska! Sama bi šla, sama, pa druge speljuje. To je, mati. V družbo med tovarišice je ne bi bila puščala. Ko pa človek na vse ne misli!«

Nato pa je rekla:

»I, no, slabega ji ne želim. Če bo pridna, bo že dobro zanj. Zasluži se pa tudi, to je že res, v Ljubljani. Ampak delati bo morala, ne pa ko pri meni.«

»Kakor pri materi je bila!« je zopet zaihtelo v Pušavčevi materi. Mlinarjeva jo je začela tolažiti in jo vedla v sobo, kjer jo je posadila za mizo in ji postregla s kavo.

»Brez kave še govoriti ni mogoče,« je rekla in nalila tudi sebi. Diskretno povedano, je zdaj že v tretje pila kavo. Očividno je Mlinarjeva to jutro že mnogo govorila. Če ni govorila, je bila radovedna.

Radovednost je tedaj zdaj nadomestila njeno zgovornost. Pušavčeva mati so ji ustregli in povedali, da so prišli peš, nakar se je Mlinarjeva odkritosrčno začudila in bila še radovednejša, kako da so Pušavčeva mati sploh prišli obiskat hčer.

»Sanjalo se mi je,« so pripovedovali Pušavčeva mati, »trikrat zaporedoma se mi je sanjalo o belih rožah. Ljubi Bog, sem rekla, saj se ni Tončki kaj pripetilo. Ogrebam včeraj krompir. Le jo slišim: mati! Bog pomagaj, sem se vsa stresla, Tončka je prišla. Pogledam okolu, nič. Grem v hišo. Morda me je iz hiše klicala. Tončke nikjer. Pa sem jo vendar slišala! Pa mi ni dalo miru in sem šla. In zdaj je ni!«

In ženi je zatrepetala žličica v roci. Še bolj ji je zatrepetalo srce temne bolesti. Bridko je kriknila:

»Nikoli več je ne bom videla!«

Mlinarjeva je rekla:

»Ste neumni, mati. Kaj se ji neki more zgoditi? Poglejte mene, šestnajst let stara sem šla od doma, pa mi ni bilo nikoli sile. Sanje ne pomenijo nič!«

Pušavčeva mati so vstali, češ, da pojdejo v Ljubljano.

»Prav res,« je rekla Mlinarjeva, »Ljubljana ni daleč. Boste videli, kako brez potrebe se plašite. Pa se še ne mudi za Ljubljano. Lačne vas že ne pustim, tisto pa ne!«

Pridržala je Pušavčevo mater pol ure in ji ocvrla mesa, pa vina ji je nalila. Pa venomer je govorila, da je vdova, pa brez otrok, pa da je že mislila, da obišče enkrat dom, pa da ni časa, oh, časa pa prav res nič.

Pušavčeva mati so pol v bridkosti, pol omočeni od zgovornosti meščanke použili meso in popili vino, pa se odpravili. Naj Bog plača Mlinarjevi, so rekli, pa oči so imeli rosne. Pa jim je Mlinarjeva stisnila dva goldinarja v roko.

»Ježeš, čemu?« se je ustrašila žena.

»Tiho,« je velela Mlinarjeva, in jih rahlo pahnila skozi vrata, češ, da naj hite, če nočejo zamuditi.

Josip Pilzudski, brigadir poljskih legij, ki ga je nemška oblast zaprla v Varšavi radi njegovega domoljubnega čustvovanja.

Rahlo od vina prevzeta je krenila Pušavčeva mati iz mesta.

Stari Zorec je slonel v oknu »na prostoru«, ko je prišla mimo in ji človekoljubno zaklical, da naj hiti, če misli v Ljubljano. Očividno ga žena ni imela, vsaj Zorec je tako domislil, ko je odgovorila:

»Bog daj, Bog daj!«

Stvar pa je bila taka, da Pušavčeva mati ni oddaleč niso mislili na vlak. Krenili so po cesti naprej, peš v Ljubljano. To so storili, ko so domislili, da vlak stane. Tončka je morda potrebna denarja, pa bi ga zdaj Pušavčeva mati tratila za vlak. Na »gašteju« jo je vlak prehitel. Za-

sopla je postala ženica za hip, tem uspešnejše je stopila nato. V vročem solncu je hrepenela po enolični cesti tja doli proti Šmarni gori. Veselo upanje, da bo našla hčer, jo je izprva oživljalo, da je šla, ko da ji je dvajset let. Potem zopet se je je polastila žalost, skrb, strah, in tedaj je začutila, da ima razboljene noge in na levi strani jo je hotelo bosti.

Okoli treh jo je srečal sredi Gmajne zanikarn popotnik in jo ustavil, kam da gre in odkod.

»K Tončki grem, svoji hčeri, v Ljubljani služi!« je odvrnila zaupno ženica. Tisti hip je počil z gozdne poti sem od Mavčič bič, potep se je ozrl in dejal:

»Pa jo pozdravite, vašo Tončko, če je mlada pa lepa!«

Pušavčeva mati so nadaljevali pot. Niti slutili niso, da so rešeni nadležnega in nevarnega človeka. Kako neki naj bi bili slutili, ki so ostareli v Glasni vasi. Kaj so vedeli o nevarnostih po svetu v svoji poštenosti in preprostosti. A bi bilo vendar bolje, da so to vedeli. Kdove, bi li bili tedaj tako brezskrbno pustili hčer po svetu. Tako pa je bilo treba Pušavčevi materi trikratnih sanj, preden so zaslutili, da bi bila Tončka doma na varnejšem...

Dobre pol ure je hodila od Šiške do frančiškanske cerkve, kjer je utrujena omahnila na stopnice. Ko si je malo odpočila, je stopila k bližnji branjevki, češ, da li ne pozna tiste Tončke iz Glasne vasi. Branjevka je hlinila gluhost; ko pa je izbrala Pušavčeva mati nekaj drobnarij, se je ženi razvezal jezik — dasi ne tako čudežno kot Cahariji. (Dalje.)

Sova.

Skovik, skovik!

Skoz trudno srce
je planila kri:

„Smrt čaka!“
je starec pomislil.

In ti si tak mlad —
in se nič ne bojiš,
če mrtvaški se ptič
tvojim sanjam reži?!...

Častni eskadron pruskih gardnih huzarjev ob obisku našega cesarja v Tarnopolu.

Na kmetih.

(Dalje.)

Iz dnevnika občinskega pisarja. Na svetlo dal Jože Plot.

Odprl sem kazenski protokol. Samo na prvi plati je bilo zabeleženih deset obsojencev. Prva oseba, ki je otvarjala to častivredno družbo, se je zvala Alauf Pangerc (Pankracij); v oddelkih sem bral njegovo zgodovino: samski delavec, nezakonski sin, rojen v Lačenberku, pristojen v Donawitz, sedemkrat predkaznovan, § 460, tatvina, 10 dni aresta, poostrelega s trdim ležiščem... Nato sem prelistal vso knjigo. Hudomušni Glina je opremil slehern vogalček s tolažilno pripombo: »Glej naslednjo stran!« Obračal sem list za listom in list za listom je bil skoro nedotaknjen, nedolžno bel. Vse prazno! Tudi meni se je zbog tega storilo klavrno pri srcu in malodušno sem postrmel v dobršen kup kazenskih kart pred sabo. Da bi le ne bilo neprijaznih spominov iz rotenmanske kanclije, ko sem pisal sam sebi obsodbo: »Jože Plot, pet dni aresta...«

»Cesar Anton, samski pos. sin...« sem začel pisati.

»Čuker dajte!« je nenadoma privihral v pisarno bosonog fantiček in korajžno obstal pri vratih.

na številke. »Posestnica Zefa Podpavec se pozivlje, da odda do 31. julija 300 kg sena na postajo v Fabriški vasi,« je bilo brati.

»Najlepše telice sem morala prodati — s čim bom pa krmila vole? In pozimi, naj izženem žival v sneg?!« —

Tako je šlo celo dopoldne. Dobil sem kmalu nekoliko »prakse« v živinskih in drugih takih rečeh, pri katerih je poglavitno, da se jih brž od pravega konca prime. Parkrat sem se še zatekel k materi županji, ki so me blagovoljno poučili, kaj se to pravi, prepisati bika, napraviti »cegelc« za bika in tako naprej, za kar jim bodi na tem mestu izrečena moja ponižna zahvala.

Krog poldanske ure sem začul huronsko vpitje: »Mohamed, Mohamed!« Ali smo v Lebringu? Pri svinjaku sta stali dve debeli, orjaški dekli, obe Ančki, kakor sem pozneje izvedel, mahali z rokami proti njivam. Tevželj jima je pomagal.

»Mohamed, k južini! Mohameed!«

Pri kosilu sem imel čast spoznati tega turško imenovanega človeka. Ruski ujetnik, muzelman, a sila uslužljive, pohlevne in smešljive nature. Poševno stoječe oči je imel prav ozko odprte in neprenehoma je pomežikoval z njimi. Župan ga je pohvalil, kako je priden, da zna pleti in žeti,

požiral tobakov dim in venomer se mu je delalo: »Kh, k-h!«

Kmalu po južini se je vršila v občinski pisarni uradna zaslišba. Tožiteljica, zatoženec in še dva moža so bili povabljeni k spravnemu poizkusu nekega spora. Župan je sedel k mizi, si nateknil naočnike in prižgal pipo z ogromno cevjo. Moža sta si zvijala cigarete, tožiteljica in zatoženec sta sramežljivo povešala oči. Župan je poiskal akt s pečatom c. kr. sodnije in otvoril zaslišbo.

»Monika Gašparut, kmetica na Volovskem, hiš. št. 23, ki jo zastopa c. kr. notar g. Juro Natlačen, ovadi Naceta Debeluhar, posestnika v Govejem dolu, radi prestopka zoper varnost časti. Dne 28. junija t. l. je ovadeni na svoji njivi pod vasjo Kij: »pretepal me z motiko, udaril dvakrat krog ušes in vpil nad menoj: Marš domov! Ti si meni ukradla moko, tatica!« —

Dokaz po pričah:

Neža Pelko, Kij;
Terezija Bec, Doljni mert;
Urša Gašparut, Zavrhovci.

Predlagam, da c. kr. okrajno sodišče ovadeno kaznuje radi prestopka zoper varnost časti...«

Župan je odložil branje in s slovesnim nasmeškom pogledal navzoče poslušalstvo.

Moniki se je obraz skremžil na jok, Nace Debeluhar se je popraskal za ušesi.

»Le!« je resignirano potrdil Nace. Zatoženec je bil že sivolas, šestdesetleten človek, svetlosive oči so bile otroškonemirne, lice se mu je zgibalo od same ponižnosti in otroške zadrege. Mimogrede rečeno, ta Debeluhar je bil silno skromne, suhljate postave, sploh samo »podolgast«, menda je bila le njegova vest bolj na debelo ustvarjena in ne preveč rahločutna.

»Se bosta pobotala?« je vprašal občinski poglavar.

Tožiteljica in obtoženec sta se spogledala. Potem je potegnila Monika svojo naglavno ruto še niže čez čelo in stopila k oknu, Nace se je pa odmaknil prav do duri v nasprotno stran. Moža-sred-

nika, pristna dolenjska kmeta, sta se tudi spoštljivo oddaljila drug od drugega; eden je sedel na posteljo, drugi se je približal Moniki in se brez onegavljenj naslonil na občinsko blagajno.

»No, no!« je pogovarjal župan trdi srci. »Le pamet, pamet, dokler še smeta delati s svojo!«

»O, sem že dovolj pametna, da me takle onegav ne bo pretepal!« je zavreščala Monika in obrnila hrbet.

»Zakaj si jo pretepal, Nace?«

»Saj je nisem,« je ponižno menil Nace,

Umik ruskih čet iz Galicije pod pritiskom nemške in naše ofenzive.

»Čigav pa si?«

»Derehtarjev s Knežjega vrha.«
Sapralot!

Odštel sem mu karte in nadaljeval s pisanjem.

»§ 522, igranje hazardnih iger, § 411, poškodbe, ki se zgodijo pri tepežih, 3 tedne strogega zapora...«

»Lepo Vas prosim, odkod čem vzeti zdaj seno, ali je to pravično, za voljo božjo?!«

Ženska, ki je vikajoč prihitela v pisarno, mi je pomolila list pod nos, kažoč

da okopava repo kakor ne vsaka ženska; in kakor noben možki, niti ženska, bi pojedel namah hlebec kruha ali polno skledo krompirja.

Zdaj je prišel ves židane volje, poten in sopihajoč. Prinesel je s seboj ježa, povezanega v cikorni škatli.

»Kh, kh, k-h, kupite? In je nabadal svoje prste na ježeve bodice. »Ajsa, av, kh, k-h!«

Z županom sta zbarantala za čik braziljske cigare. Mohamed je hvaležno sprejel plačilo. Ko je bil pojužinal, je s slastjo

lomeč se v bokih in kinkajoč z glavo, ter se poskušal smehljati. »Motiko sem ji iz rok iztrgal.«

»Kaj?!« se je znova zavrtela Monika. »Da me nisi nabijal? Za ljubo Kriščevo voljo, zakaj sem pa vpila? Vso roko imam črno! Polžec, saj vi lahko poveste!«

Polžec, ki je slonel na občinski blagajni, je počasi, previdno mečkal glas iz sebe.

»Ja, ja, Nace, tisto ne bo veljalo. Kaj bi tajil, tolkel si jo, in ne bo držalo, če praviš, da je nisi...«

Srednik, ki je sedel na postelji, je še vedno važno in svečano molčal. Nace se je spet zlomil v trebuhu in stegnil zgornji život proti županu.

»Seveda...« je momljaj in začudeno gledal po navzočih. Menda je hotel povedati, da ta reč vendar ni tako huda, kot se vidi. Ali se je vredno tožariti, če je Moniko malo poonegavil? A ni znal spraviti besede iz sebe.

»To smo vsi slišali, da si jo nabijal,« je pritrdil tudi župan. »Cela fara je gledala na tvojo njivo.«

»Baba kriči, če ji motiko iz rok iztržeš. Seveda... in v kurnik je tudi ne moreš podtekniti... Ali ima priče? Kdo bo pa spričal?« je pomežiknil Nace.

»O, se nič ne bojim!« se je spustila Monika v jok. »Troje jih je bilo na njivi, vse so videle, da me je res pobijal. Takle grdavž — da bo mene tepel! Oče me niso udarili, moja mati ne, nikoli, tako vam povem. A ta me je že trikrat pretepel. Saj imam vso roko črno!«

»Pokaži!« je izpregovoril kmet, ki je bil Nacetu bliže.

»Kaj bom kazala! Vam ne. Mu bom že, kdor bo za to in komur bom hotela. Se kar nič ne bojim!« In obrne spet hrbet.

»Hm, hm,« je pokašljeval oni. Nace

se je brez moči ozrl nanj, ker se ga je lotevala vedno večja zadrega.

»Zakaj si pa kradla?«

Ovadenec je svojo dolgo postavo sunkoma vzravnal in zapičil svoje male, sive oči v Monikino ruto.

»Seveda tebi, ki imaš deset gruntov!«

»Večji je kot tvoja kajža,« se je ohrabril Nace. »Pa kaj si potlej stikala po moji omari? Moko si mi hotela ukrasti!«

»Ko je je bilo komaj pol vevnice v predalu!«

»Kaj tisto! Dobro, da je je bilo tako malo. Še to bi mi ukradla. Pa povej, kaj si iskala v predalu?«

»Obiračo. Plele smo in se mi je pralica zlomila...«

»Aha, aha, in potlej greš iskat obiračo v ravnosti predal, kjer imam moko in jajca. Trideset jajc mi je že zmanjkalo in pet kilogramov moke!«

»Kaj ne — jaz sem ti jih ukradla?«

»Jaz ne vem,« je skomizgnil Nace Debeluhar. »Kdo pa?«

»Niti toliko ti nisem vzela, kolikor je črnega tukajle za nohtom.« Pomigala je s svojim koščenim prstom in nove solze so jo oblile. »Saj je bila Rezika zraven.«

»Rezika, 14letna punčara! O, saj sem slišal! V veži sem bil, tale Monika in Reza pa v kašči. Je doma? je vprašala Rezo. Ne! je dejala Reza. In šepetali sta. Potlej je odprla predal. Seveda, prekmalu je zavohala, da sem jaz v veži.«

Straža jadranske obale.

»Boš spričal, da ti je hotela krasti?« se je oglasil Nacetov bližnjik.

»Saj vsi vedo, da krade. Ko je še služila, 15 let je bila stara, pa je ukradla gosposlinji zlato brošo. Zato je bila štiri tedne zaprta.«

Nedeljski odpočitek avstrijskih vojakov za fronto na soškem bojišču.

»Ja!« je požrla Monika besedo, mahajoč z rokama.

Županu je bila ugasnila pipa. Natlačil jo je z novim tobakom in navzočijo molče

Novi nemški kancler dr. Michaelis in avstrijski najvišji dvorni mojster princ Hohenlohe se peljeta od avdijence pri našem cesarju.

gledali njegovo opravilo, zbirajoč svoje misli.

»Podpadec, kaj praviš?«

Podpadec je vstal s postelje in zarinil debeli roki pod pazduho.

»Nemščina! Kaj bi rekel! Doma je delo in ni čas hoditi v Mokronog. Poravnajta se, če imata pamet!«

»Če bosta šla na sodnijo,« se je oglasil še Polžec, »plačala bosta in nič drugega. Spravita se, pa je mir besedi!«

»Zato, da me bo pretepal!«

»Zato, da mi bo kradla!«

»Oba bosta plačala«, ponovi Polžec. »Nič ne bom plačala. O ne, kar tako me ne bo pretepal!« je viknila Monika.

»Nace, ti ji daj odškodnino za bolečine, pa bo! No, bosta kaj rekla?«

Monika si je popravila ruto in dvignila zaripli obraz.

»Naj govori!« je rekla.

Nace se je spet zamajal v bokih, dvakrat na levo, dvakrat na desno in otroški izraz na licu se mu je prečudno grdo skremžil.

»Kaj pa če imeti, jeznoritica?«

»Nič jeznoritica!« je potrkala Monika z nožo. »Ti me ne boš pretepal, bom že našla pravico!«

»Saj se te ne upa nihče pritekniti!« se je šalil Podpadec.

»Tiho!« je kriknila.

»Ta reč je tako,« je razlagal župan.

»Ti, Monika, ga tožiš radi razžaljenja časti. To je šmentana reč. Oba bosta plačala, če gresta na sodnijo.«

»Ne, niti vinarja ne plačam!« se je razljutila ženska. »Še srpa ne morem prijeti, od komolca do ramen imam vso zbito roko.«

Nace je neverno pomahadral z glavo.

»To je pa spet druga reč. Potlej bi ga morala tožiti radi težke telesne poškodbe. In potlej bo Nace sedel in plačal.«

»Ga bom pa še enkrat tožila!« se je razvnela Monika.

»Ljudje božji!« je povzel Podpadec. »Monika, poslušaj mene! Tvoja bogabojna patronka...«

»Tiho bodi!« je viknila ona.

»No, no, jaz le pošteno mislim. Sveta Monika na primer...«

»Molči!« je zapovedala Monika Gašparut.

Podpadec je vteknil roki v žep in takoj umolknil.

»Če nisi nič vzela,« je nadaljeval občinski predstojnik, »potlej lahko lažiš krog sodnije. Ampak lepo in pametno ni, radi takove reči moledovati pri gospodi.«

»Ja, res!« sta potrdila moža - srednika. Nacetu Debeluhar se je za hip zjasnilo lice v samo otroško vdanost.

»Ti, Nace, plačaj Moniki sto kron za telesne poškodbe — pa bo red!«

»Potemtakem,« je menil Podpadec, »plačal boš tako ali tako, to je kakor pribito... Ali si pa upaš, spričati svojo reč?«

Nace se je popraskal za ušesi in menil:

»Kakor bodo prisegle priče...«

»Ali si zadovoljna s sto kronami odškodnine?« je vprašal župan.

»Dvesto kron!« je kratko velela Monika Gašparut.

»Naredimo: stopetdeset!« se vtakneta vmes Podpadec in Polžec.

Barantali so kakor pri kupčiji za vole. Monika je ostala neizprosnna.

»Pa ne!« je obupno dejal Nace. »Kje pa bom vzel toliko denarja?«

»Pa idiva v Mokronog! Se kar nič ne bojim!«

Župan je vstal, tudi moža sta pristopila k mizi. Hipi svečanega molčanja, odločitve.

»Stara se odločila?«

»Dvesto!«

»Ne!«

Nace se je spet zgani dvakrat na levo, dvakrat na desno in še navspred, kakor da ga lomijo krči. Monika je objokana zletela na stopnice.

Župan je pa vzel listino, kjer je stalo z debelim tiskom: »Uspeh pravnega izkusa se ni posrečil.«

Podpadec in Polžec sta podkrižala svoji imeni. —

Pod večer sem obiskal gospoda kaplana. Odpravila sva se na knežji vrh, odkoder se lahko pregleda celokupna občina in fara sv. Luke. Ko sva šla skozi vasi, so otroci gručema bežali v hiše in za hleve, če so naju le ugledali pravčasno. Pred neko bajto sta se igrala dva otroka, fantek in deklica.

»Dvojčka, nezakonska otroka. Mati služi v Gradcu, zato ju je vzela babica k sebi. Mati ju je menda pozabila. Prav pridna vnučka!«

Otroka sta naju prepozno zapazila in se nista mogla več skriti. Vstala sta s trave in pozdravila z zvinkim glasom:

»Hvaljen Jezus!«

»Hilda, kje je naš otec?«

»V nebesih.«

»In kdo je naša najboljša mamica?«

»Mati božja.«

»Ali imata rada Bogka?«

Z modrimi, nedolžnimi očmi sta pogledala v nebo in položila ročice v zahvalo.

»Ivček, kako boš pa pozdravil tega gospoda?«

Ivček je cepetnil z bosima nogama: pozor! in se odrezal: »Serbus!«

»Čete tale nageljček?« je ponudila Hilda.

Ko si je zateknil njen katehet belo cvetko v gumbnico, se ji je kar samo smejalo. Še od drugod so prileteli otroci in prinesli cele šope rož.

»Nate, še tole, še tole!« so klikali veselo sramežljivo. —

Srečala sva kmeta, še mladega moža, vojnega invalida. Zasula ga je bila granata in ni bil v stanu, izpregovoriti glasno besedo. Samo šepetal je, z žalostnim usmevom na licu.

Nemški državni zbor. — Kancler dr. Michaelis (X) govori svoj nastopni govor.

Ko smo vzeli v misel prejšnje čase, so se mu užgale oči, obraz se mu je razmikal in nemo je kretal z rokami.

»Grem s polja pa bi rad zavriskal. Saj mi ni za prazno veseljačenje, ampak, če mine dan po volji božji, je srce tako polno! Zavriskal bi ali zapel, četudi sam zase. In sklonem glavo... Če sediva z ženo v izbi, je vse tako strašno tiho. Jaz šepčem, žena šepče. Saj se pomeniva, govoriva, seveda! A včasih mi je tako tesno v tej čudni, nenaravni tišini. Slišim uro, ki venomer tiktaka, šepet žene, a komaj da vem, kaj se godi krog mene... Kakor da je še nekdo drug zraven, prav blizu, a neviden, in šepče, pa ga ne razumem... Saj še delam, a hudo mi je. Posebno, če se zmislim, da je bilo prej drugače...«

Globoko sijajne oči so se mu zasolile. Ubožec!

Kaplan mi je povedal, da pride vsako nedeljo k njemu in se z njim razgovarja. Postal je zaupen kot otrok, čudovito nežen in občutljiv. Zelo rad bere »Zapiske iz mrtvega doma«. — (Konec prih.)

Po svetu.

Preosnova Avstrije.

Dne 18. septembra se zopet snidejo državni poslanci na Dunaju. Med počitnicami državnega zbora smo dobili novo ministrstvo; večinom so ostali vsi poprejšnji ministri-uradniki. Nanovo je med drugimi imenovan Slovenec Ivan pl. Žolger. Načelnik Jugoslovanskega kluba pravi, da novo ministrstvo po svoji sestavi kaže, da hočejo Nemci v Avstriji biti še vedno neomejeni gospodarji v državi; zato Jugoslovani tega ministrstva ne morejo podpirati, ker glede naših zahtev nova vlada hoče samo neko narodno samostojnost v sedanjem okviru kronovin. Ker pa vemo, kako so naši narodno nemški prijatelji dosedaj razumevali to narodno samostojnost, zato takim besedam ne moremo verjeti in ostajamo slej ko prej na svoji zahtevi po jugoslovanski državi pod našim cesarjem.

Preveč smo Jugoslovani dali in trpeli med vojsko, da bi nam vlada zopet delila milosti, kakor to dela skopa mačeha. Mi pa jugoslovanske državne skupine ne zahtevamo samo za-se, ampak v korist naše skupne Avstrije. Naša država bo mogočna velesila le, ako bo federativna država, skupina posameznih neodvisnih državnih skupin Češke, Ogrske, Nemške, Rumunske in Jugoslovanske pod skupnim avstrijskim cesarjem.

Papeža Benedikta XV. mirovno pismo.

Prvi je odgovoril na papeževo mirovno pismo predsednik Združenih ameriških držav Wilson. S spoštovanjem do papeža priznava Wilson lepe namene Benedikta XV., prejkomogoče omogočiti svetovni mir in prikrajsati trpečemu človeštvu grozote sedanje vojske. Poudarja pa Wilson, da je na potu do miru veliko ovir, ki jih je treba poprej odstraniti, preden je mogoče govoriti o miru.

Predvsem treba, da se na Nemškem preurede državne oblasti. Treba namreč, da nemško ljudstvo po svojih poslancih dobi pravico, govoriti in sklepati o miru, ker s sedanjimi oblastniki na Nemškem se Amerika ne more pogajati o miru, ker so nemški vladni krogi preveč žalili Ameriko.

Sicer pa Wilson priznava načela, ki jih papež razvija v svojem mirovnem pismu. Vse je torej odvisno od Nemčije, kaj bo ta rekla na papeževo pismo. Ne pričakujemo sicer, da bi papež že jutri dosegel svoje plemenite namene in osrečil človeštvo z mirom, vendar moramo reči, da brez ugodnih posledic ta papežev poskus za mir v doglednem času ne bo in da bo morda poprej, kakor mislimo, po papeževem prizadevanju priplaval angel miru nad nesrečno Evropo.

Z bojišč.

Na Krasu še vedno traja velika bitka. Začetkoma so Lahii dosegli nekaj krajevnih uspehov, najtežje je nam Slovincem za našo Sveto goro, vendar so naše hrabre

Na francosko-nemškem bojišču Angleži in Francozi tudi ne morejo naprej, dočim so Nemci proti Rusom dosegli na severu pri Rigi velike uspehe. Zasedli so Rigo in s tem dobili v oblast zelo važno obmorsko pristanišče. Ruski vojaki se baje zopet niso hoteli vojskovati. Tako je bilo mogoče Nemcem v nepričakovano kratkem času zasesti tako važne sovražne postojanke. Seveda je Petrograd še zelo daleč.

Razno.

Kancler in angel smrti. Kralj Salomon je sedel na svojem leskečem prestolu, pred njim je stal resen in veličasten angel smrti.

Sestanek voditeljev nemške politike v notranjem ministrstvu v Berlinu.

Od leve na desno: grof pl. Westarp, državni poslanec; Wahnschaffe, državni podtajnik; dr. Stresemann, državni poslanec; Michaelis, kancler (I); vojskovodja Hindenburg; minister pl. Breitenbach. Spredaj: državni poslanec Erzberger; bivši državni podtajnik Zimmermann (X). Ob desni: prof. Rieser, državni poslanec; Helfferich, državni tajnik; Ludendorff (I).

čete ustavile sovražnikovo prodiranje. Zadnji teden so se posebno kruto borili za goro Sv. Gabrijela. Severni del tega hribovja imajo Lahii, drugi deli so pa v naših rokah v kljub strašnim, noč in dan trajajočim divjim napadom topničarjev, pešcev in zrakoplovcev.

Sedaj so splošni napadi nekoliko pnehali, vendar ne smemo misliti, da je najhujše že končano. Vsled izgub Lah ne more kar naprej napadati; zato sedaj nanovo zbira nove čete; pa tudi naši se dobro pripravljajo, zato upamo, da bodo naši junaki tudi te strašne napade zmagovalno odbili in nam ohranili neodvisno našo domačo zemljo.

Vsak dan je prihajal od Božjega prestola, da naznani umrljivemu kralju voljo Najvišjega in Neumrjočega. Odprl je kralju knjigo življenja in smrti in Salomon je vzdihnil: »Vse je nično!«

Angel smrti je izpolnil svoje poslanstvo in zapustil je Salomonov prestol. Njemu naproti je prihajal stari Salomonov kancler, sad, ki je bil že davno dozorel. Angel ga zagleda in na njegovem prelepem mirnem obličju se zazrcali globoko začudenje. Sivi kancler se je stresel vsled angelovega pogleda, tresoč se je vrgel pred Salomonove noge in vprašal in rotil:

»Kaj pomeni, kralj moj, pogled, ki mi ga je vrgel angel iz temnih poljan smrti?«

Dr. Spahn

predsednik centra v nemškem državn. zboru, sedanji pravosodni minister.

Grof pl. Hertling

mногоimenovani bavarski ministrski predsednik in bivši kandidat za kanclersko mesto.

Zimmermann

bivši državni tajnik za zunanje zadeve.

Mat. Erzberger

državni poslanec katol. stranke, ki je v svojih govorih ostro napadal vlado in pospešil krizo.

Gospod, kralj moj! — Služil sem ti zvesto svoje žive dni. Daj mi, gospod, v plačilo svojega najhitrejšega konja, da poletim, zbežim... Ne da mi miru začuden pogled angela smrti... Pomačaj, dovoli, da bežim pred njim!...»
Rahlo se je nasmehnil modri kralj svojemu preplašenemu slugu, rahlo in usmiljeno je rekel:

»Vse, kar je rojeno, se boji smrti, a ji gre neprestano naproti. Uslišim ti prošnjo, rad uslišim, toda nikdar in nikjer, sin moj, ne uideš smrti.« —

Na kraljevem najhitrejšem konju je hitel preplašeni starček. Preko gora, rek in dolin. Mnogo tisoč milj je predirjal konj do večera.

kar je minljivo in kar nam izgine kakor sanje, ko nam migne angel smrti. Nad vidnim svetom čaka duha nevidni svet, ki se zakriva truplu, narejenemu iz prsti. Kakor zle sanje ob zori, tako nam izgine muka tukajšnjega bivanja, razkrije se nam prava svoboda, rajski mir.

Okoli sveta. Jules Verne je obhodil s svojim junakom gospodom Fogaysom svet v osemdesetih dneh, moderni junak želi narediti to pot v triintriidesetih. Na Angleškem snujejo velikopotezni načrt za novo poštno in vozno zvezo med Ameriko in Irsko. Od zahodnega irskega obrežja naj bi vozili brzoparniki prve vrste preko Atlantskega oceana

Tihega oceana, stopi v Vancouver na ameriška tla, se usede v pacifiško železnico in pride v New Jork. Tako pride potnik res v triintriidesetih dneh okoli sveta. Angleška ve, da bo zmagal v prihodnji trgovinski in gospodarski vojni tisti, ki bo imel najhitreje zveze za promet. Železnice v zvezi z brodi okrajsajo veliko poti. Syndikat, ki ima dovoljenje za železniški obrat v Neufundlandu, si je že izbral več mest v zalivu Sv. Lovrenca za napravo luk, kjer bodo čakali parobrodi železniške vlake. Delo se je najbrž že začelo, kajti ob koncu krvave vojne hoče biti Anglež popolnoma pripravljen na trgovinsko vojno.

Domače stvari.

Prežganje in zelenjava. Marsikatera gospodinja pripravi zelenjavo z obilico moke, da je gosta in rjava kakor pop. Zelenjava ima namen, da pomaga, da se razredči griz (Speisebrei) obilica moke pa brani, da doseže ta namen. Kjer je treba zgostiti, da bo malo več, vmešaj skuhan zmečkan krompir ali kos v mleku namočenega kruha ali par žlic na mleku raztepane krompirjeve moke (podmet.) Samo za okus se dene le malo moke, ki se prepeče le nekoliko na masti ali podmete ali pa napraši ž njo zelenjavo ko je skoraj že kuhana. Dobro prežgana je pa lahko moka za juho iz grahovega ali fižolovega stročja, mladega krompirja, gob, kaure in repe.

Črn pajčolan. Namoči ga v mlačni raztopini volovjega žolča in izplakni v mrzli vodi. Da bo bolj trd, ga prevleci skozi gumijevo raztopino (žličko gumija na liter vode) iztrkaj med rokama, da se nekoliko osuši, in nabodi z bucikami na desko. — Bel pajčolan operi v mlačni milnici, izplakni v mrzli potočnici, iztrkaj malo, obesi in izgadi. Ako je prav cunjast, ga namoči v boraksovi raztopini.

Ob vojni napovedi kraljestva Siam osrednjim državam. Vojaški sprevod v glavnem mestu Bangkok v slikovitih uniformah s kraljem na prestolu. — Zgoraj, levo: Prince Prabandh, kot siamski poslanik v Berlinu.

In ko se je ustavil truden in upehan ob kamnu v daljni daljni deželi, je stal tam angel smrti, miren in veličasten...

Kosti in mozeg starca je preletel mrz. Umirajoč je padel raz konja, umirajoč je vprašal:

»Povej mi, neizbežni, povej mi, preden me odvedeš k počitku, zakaj si me pogledal davi tako začudeno?«

Angel je dvignil svoje mirne oči in vzkliknil:

»Čudovita so, Gospod, Tvoja pota! — Glej, ukazal mi je, da te počakam nocoj ob tem kamnu, a davi sem te zagledal pri Salomonu. Nisem verjel svojemu pogledu, nisem si mogel misliti, da bi naredil tak slaboten stavec tako dolge poti — a glej, ti si tukaj — bodi hvaljena Gospodova modrost!«

In starček, ki je prejahal toliko poti, da bi ušel angelu smrti, je padel v naročje smehljajočemu...

Tako stara pravljica. In mi? Pogledal nas je angel smrti, nevarnosti nam prete povsod. Plašno nam je srce, zapustili bi svoje bivališče, zapustili vse in bežali pred grozo smrti. A kam? Smrti ne uideš. Kogar si je izbrala, kogar je zaznamovala, teža najde tako v bojni moriji kakor v varnem zavetju mirnega zaledja. Mnogo njih je bilo dolge mesece v najhujšem meteu, pa ni jih oprasila kroglja. Doma so padli, od nesreče, od bolezni, kakor pokošen snop. Niti ure življenja ti ne podaljša ves strah. Zaupaj in miruj! Tako ti je nameril Bog, kakor je zate najbolje; izroči se mu zaupno. Ves naš strah pred smrtjo je samo znak, da ne poznamo prav, kaj je smrt, da smo navezani na to,

v Neufundland. Recimo, da se mudi potniku, ki je prišel s parnikom do sem. Skočil bo na vlak, ki bo tekkel po najbližji progi do kake luke v zalivu sv. Lovrenca. Zaliv prevozi lahko na brodu, ki je naravnost v zvezi z ameriško železnico, voz se kar priklopi in oddrda kamorkoli želi potnik, napram Kanadi ali v dežele Združenih držav. Preko Atlantika se bi vozil samo tri dni. Proti vzhodu gre voznja preko Oceana od zahodnega irskega obrežja najprej po železnici do Irskega jezera, od tam s parobrodom do Liverpoola. Tam hiti potnik na angleško železnico, ki ga pripelje do vzhodnega angleškega obrežja. Severno morje prepotuje z nameravano paroplovno črto do Gotenburga. Od tam popelje potnika skandinavska železnica do švedskega vzhodnega brega, tam gre pot naprej po nameravani parobrodni črti od Kapelskaerja do Rusije. V Petrogradu dobi zvezo z rusko sibirskim železniškim omrežjem. Po tej železnici se pelje potnik lahko naprej proti daljnemu vzhodu, gre preko

Knjigoveznica

Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani
Kopitarjeva ulica št. 6

priporoča

originalne platnice

za

Ilustrirani Glasnik

V delo se sprejema že sedaj, a izvršilo se bo šele po končani vojni.

Framydol je sredstvo, ki pomlaja rast las tako, da rdeči, svetli in osi veli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydydol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 55 vin. več.)

Naroča se pri:

IVAN GROLIČ, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.

Suhe črno in rdečo gobe deteljo,

kumno, janež, repno, korenjevo, razna travna in druga domača semena, prazne vreče

kakor tudi vse vrste pridelkov
kupiše: SEVER & URBANČIČ, LJUBLJANA, Wolf. ul. 12

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR